

Aliis verbis dici potest: fictio sacramenti est *mendacium graviter nocivum*, et est *mendacium sacrilegum*, quum ipsa re sacra, videlicet ritu sacro a Christo instituto minister sacrilege abutatur tamquam medio mendacii proferendi. In fictione Eucharistiae accedit multiplex *idololatria*.

Paulo diversa fictio committitur, si hostia non consecrata pro consecrata communicaturo porrigitur. Quae non ipsius sacramenti fictio est, attamen fictio *circa* sacramentum. Haec, si ex condicto forte fiat, deceptionem graviter damnosam erga suscipientem quidem non inducit; sed quoniam inductio ad idololatriam materialem et simulatam inest, gravissimum sacrilegium semper continet: quare ad evitandam sacrilegam Sanctae Eucharistiae sumptionem eo artificio uti nunquam licet, quia peccatum mortale unum altero *graviore* evitaretur.

Aliud esset, si ex conventionem cum eo, qui se ad dignam Sanctissimae Eucharistiae susceptionem componere non posse arbitratur, sed neque sine gravis infamiae periculo prorsus abstinere vel discedere posse sibi videtur, res ita componeretur, ut sacerdos, pronuntiatis verbis „Corpus D. N. etc.“, sacram particulam non porrigeret, sed confestim in ciborium reponeret. Quae agendi ratio, si ex gravi causa fiat, in se quidem illicita dici nequit; at rarissime expediet ea uti, siquidem plerumque ne illud quidem incommodum vitabit — periculum puta diffamationis — ad quod evitandum assumitur.

⁴⁵ A fictione seu simulatione sacramenti toto coelo distat ejus *dissimulatio*, seu potius sacramenti denegationis *dissimulatio*. Quae in absolutionis sacramentalis negotio non tantum licita, sed saepe necessaria est. Denegationem enim absolutionis aliis precibus recitatis et benedictione data tegere, nullo modo est fingere sacramentum; sed illa denegatio poenitenti quidem vix unquam, aliis autem utique occultanda est, ne sigillum sacramentale laedatur.

In matrimonio contrahendo, si gravis metus incussus est, scienter declarare consensum invalidum, potest alicui videri simulatio sacramenti. De nomine quidem nolo contendere, quamquam recte negari potest sacramenti fictionem subesse; at ita agere, sine ulla dubitatione licebit. Matrimonium enim sequitur prorsus naturam contractus: quare quae in aliis contractibus fieri licet, ne contrahens gravem injuriam patiat, etiam in matrimoniali contractu licita sunt. — Ceterum qui gravi metu ad matrimonium compellitur, validum consensum, quantumvis velit, dare nequit, neque id alterum fugere potest, quare in errorem invincibilem non inducitur. Nihilominus in eo casu praestat, cum restrictione non pure mentali verba proferre, quae matrimonialem consensum dubie expriment: quo fit, ut neque contractus neque sacramentum ullo modo simuletur.

⁴⁶ Appendix.

Hinc colligitur, circa sacramentorum administrationem graviter peccari praecipue in sequentibus:

1. Si ex impia intentionis perversione sacramentum simulatur;
2. si voluntarie vel ex gravi negligentia materia formave mutatur, ita ut invalidum fiat sacramentum;

3. si ita producit voluntaria distractio, ut periculum sit in valore errandi. — Communis est in his omnibus peccatis 1) malitia, quae continetur in mendaci abusu sacratissimi et divini signi, ita tamen, ut gradus hujus malitiae summus sit in 1., infimus in 3.; 2) malitia injustae deceptionis et damni aliorum. — In Eucharistia alia accedunt —;
4. si notabiliter, quamquam sine valoris periculo, receditur a forma et ritu ab Ecclesia praescripto;
5. si sine rationabili causa sacramentum iteratur — quod peccatum accedit ad malitiam *primam*, quae est in peccatis n. 1 et 2;
6. si, existente rationabili dubio, sacramentum conditionate non iteratur, idque pro gravitate damni aliisque circumstantiis;
7. si minister, ut consecratus minister est, sacramentum conficit in statu peccati;
8. si a sacerdote in munere constituto sine sufficienti causa subditis sacramenta denegantur;
9. si ab aliis sacerdotibus secundum regulas caritatis non succurritur iis, qui in necessitate versantur;
10. si sacramenta indignis administrantur.

Caput V.

De subjecto Sacramentorum seu de Sacramentorum susceptione.

Sacramenta, exceptâ S. Eucharistiâ, perficiuntur in aliquo subjecto, ita ut sacramentum conficere idem sit atque administrare. Ad doctrinam sacramentorum in genere complendam de subjecto sacramentorum quaedam notatu digna sunt.

§ 1.

De valida Sacramentorum susceptione.

I. Valor sacramentorum, quae in subjecto conficiuntur, eatenus pendet ab homine suscipiente, ut requiratur susceptio, quae dici possit *voluntaria*.

II. Haec voluntas in homine adulto, i. e. ratione utente, *personalis* adesse debet¹; in iis vero, qui ad usum rationis nunquam pervenerant, pro sacramentis, quorum capaces sunt, sufficit voluntas ministri, qua nomine Christi et Ecclesiae agit, ut videlicet ii, qui rationis usu nondum potiti sunt, sicut sine propria voluntate ceciderunt in Adamo primo, ita erigantur in Adamo secundo.

III. Baptismus valide susceptus praerequitur ad valorem aliorum sacramentorum.

¹ Trid. sess. 6 cap. 7 dicit, justificationem fieri „per voluntariam susceptionem gratiae et donorum“.

IV. Praeter ea, quae hinc sunt exposita, nihil aliud requiritur ad *valorem* eorum sacramentorum, quae pro *omnibus* hominibus instituta sunt. Conditiones pro reliquis sacramentis necessariae suo loco exponendae sunt.

⁴⁸ **Plenior explicatio.** Id unum magis explicandum est, *qualis* debeat esse pro singulis sacramentis intentio seu voluntas suscipiendi sacramentum, ut valeat. Recole interim, quae dicta sunt de intentione cap. IV. § 2 n. 22 sqq.; dein nota sequentia:

1. Pro baptismo suscipiendo, ut *certa* sit collatio, requiritur intentio explicita habitualis, i. e. explicita habita, nec retractata¹.

At *probabiliter* sufficit intentio implicita sc. ea, quae habetur in omni vera contritione aut attritione. Nimirum in illa continetur propositum sincerum seu voluntas faciendi omnia ad salutem necessaria. Porro susceptio baptismi, quamquam fortasse non cognoscitur vel non cogitatur ut necessaria, re ipsa ad salutem necessaria est; ergo illa voluntas omnia necessaria faciendi videtur aliquo modo voluntatem suscipiendi baptismum implicite in se continere: quamquam tota res est valde dubia. Vide fusius *de baptismo* cap. 3.

2. Pro confirmatione, Viatico, extrema unctione sufficit intentio implicita habitualis, vel, ut alii dicunt, interpretativa secundum ea, quae *cap. super.* explicata sunt.

Videlicet quilibet homo, qui voluit fieri membrum verae Ecclesiae per baptismum, vel qui libere in illo statu permanet, eo ipso vult etiam hujus status quasi naturale complementum. Complementum autem quoddam baptismi confirmatio est, qua baptizatus quasi in adulta aetate vitae supernaturalis et christianae constituitur — quam utique etiam infantes recipere possunt —. Ergo in voluntate evadendi vel manendi verum Ecclesiae membrum, quae habita aliquando est nec retractata, satis continetur — etsi implicite tantum — voluntas recipiendae confirmationis: ideoque haec intentio implicita habitualis sufficit, ut confirmatio dici possit voluntarie suscipi.

Relate ad Viaticum et extremam unctionem res non difficiliore negotio componitur. Nam voluntas christiano more moriendi includit in se voluntatem recipiendorum in articulo mortis sacramentorum Ecclesiae. Quam voluntatem quemlibet catholicum, qui christiane vixit,

¹ Quando autem dico intentionem *habitam nec retractatam*, non intelligo — quod etiam de aliis Sacramentis valet — indubie valere sacramenta, quae utcumque post illam intentionem dormienti etc. conferantur. Valent utique in casu necessitatis, quando timendum est, ne alias homo sacramentum non amplius possit recipere, siquidem intentio recipiendi aliquando sacramenti includit prorsus voluntatem illud recipiendi in periculo mortis, quando antea intentio non fuerit impleta; sed num includat etiam voluntatem utcumque quolibet tempore absque conscientia sui sacramentum extra necessitatem recipiendi, non est plane certum. V. S. Alph. l. 6. n. 81. Quapropter si in casu occurrente citius, quam par est, homini sibi non conscio sacramentum, potissimum si necessarium erat, collatum esset, ratio subesse potest sub conditione illud repetendi.

habuisse certo certius est. Ergo quum in extremis etiam solum dubium sufficiat, quilibet catholicus, quem non constat mansisse in impietate, vel qui mansit in unione Ecclesiae, jure censetur eam intentionem habuisse, quae requiritur et sufficit, ut extrema unctio et Viaticum voluntarie suscipi dicantur.

3. Pro S. Eucharistia praeter casum Viatici intentio habitualis⁴⁹ expressa requiritur: (adest autem vix non solum virtualis, sed etiam actualis). In generali nimirum voluntate christianae vitae agenda nullatenus continetur voluntas sumendae toties et tali tempore Sacrae Eucharistiae. Quare quum in altero objecto volito haec voluntas non contineatur, relinquitur, ut separatim ipsa eliciatur. Quare adultus, cui (praeter casum Viatici) inscio S. Eucharistia daretur, eam reciperet materialiter quidem, sed non sacramentaliter, neque cum fructu.

4. Pro poenitentia requiritur virtualis intentio, si actus poenitentis respicis; habitualis sufficit, si respicis solam absolutionem accipiendam.

5. Pro ordine requiritur habitualis intentio expressa. Susceptio enim novi status et novi oneris nullo modo continetur in generali voluntate christianae agenda vitae aut in alia voluntate generali: ergo *explicita* in se concipienda est. Sufficit autem haec intentio habitualis, non retractata, nisi forte pro tactu instrumentorum potius ex natura rei virtualement intentionem necessariam esse dicamus (cf. S. Alph. l. 6 n. 82 et 83). Inde vero fit, ut defectus necessariae intentionis in eo, qui non coactus accedit, neque sacrilegus contrariam voluntatem fovet, vere impossibilis sit.

6. Pro matrimonio requiritur intentio saltem virtualis, idque jam ex hac sola ratione, quod contrahentes non solum recipiunt, sed etiam efficiunt contrahendo sacramentum. At qui per procuratorem contrahit, valide agit atque sacramentum recipit, si retinet intentionem habitualement.

§ 2.

De licitae et fructuosae susceptionis debita dispositione interna.

Ut licite et cum fructu sacramenta suscipiantur, a legitimo ministro peti debent, atque cum debita dispositione admitti vel sumi. De hac *primo, dein* de adeundo legitimo ministro agemus.

I. Qui *sine debita dispositione* ad sacramentum suscipiendum accedit atque ita culpam suam sacramentum effectu frustrat, grave peccatum sacrilegii committit, profanando res sanctissimas, et ritum ex Christi institutione gratiae efficacem reddendo inanem et quodammodo mendacem cum summa erga Christum injuria.

II. *Debita dispositio* ad suscipienda sacramenta *vivorum* est status gratiae: ita quidem, ut qui sibi peccati mortalis conscius est, si de S. Eucharistia suscipienda agitur, confessionem praemittere debeat, si de aliis sacramentis, saltem perfectam contritionem; imo etiam in aliis sacramentis suadendum maxime est, ut confessio antea instituat.

III. *Debata dispositio ad sacramenta mortuorum* rite et cum fructu suscipienda est peccatorum commissorum retractatio saltem per supernaturalem attritionem, cum actibus fidei et spei saltem eatenus, quatenus ii actus ad veram attritionem concipiendam necessarii sunt; atque ita aut explicite aut implicite adesse debent pro diverso statu poenitentis. Cf. Trid. sess. 6 cap. 6 et sess. 14 cap. 4.

IV. Si quod sacramentum *inculpabiliter* informe mansit, *ad ejus reviviscentiam* requiri et etiam sufficere videtur ea dispositio subsequens, quae in susceptione adesse debuerat. — Ergo attritio cum suis actibus praeviis requiritur et sufficit quoad reviviscentiam baptismi, atque etiam — ut videtur — extremae unctionis. Num valere idem possit aliquando de poenitentia, infra de ea acturi dicemus. — Si vero post susceptum sacramentum informe aliquod mortale peccatum commissum est, sacramentum reviviscere nequit, nisi contritio, aut attritio cum absoluteione sacramentali accesserit.

51 **Uberior explicatio.** Nota ad I. 1. Si quaeris relativam malitiae gravitatem, quae in susceptione sacramenti indigna reperitur, dici debet major, quam sacrilegium indignae administrationis, sed minor, quam fictio sacramenti; haec enim abusus magis directum continet, et insuper aliorum damnum causat.

Ad III. 1. Fides in articulos necessarios expresse et explicite exigenda est praecipue ab eo, qui nunquam veram fidem habuit, aut in peccatum contra fidem lapsus est; quodsi fides explicite requiritur, etiam actus spei expresse et explicite concipiendus est.

2. At ne in aliis casibus nimii simus in exigendis illis actibus praeviis fidei et spei, juvat notasse, non posse fieri, ut habeatur actus supernaturalis attritionis, quin simul expresse aliquis fidei actus adsit, etsi non cum expressa et reflexa conscientia. Quomodo enim, nisi per fidem, motivum attritionis apprehendere possum? Et quomodo aliquis sincere accedat ad confessionem, nisi speret a Deo veniam et reconciliationem? Quare si quis speciale peccatum contra fidem vel spem non commisit, inutiliter de actibus fidei et spei ad justificationem necessariis anxius inquit: nam si satis constat, verum dolorem de peccatis adesse seu adfuisse, etiam de actibus fidei et spei, in quantum requiruntur, satis constabit. V. Reuter *theol. moral.* p. II. n. 36 (*de virtut.*) et p. IV. n. 247 (*de poenit.*), S. Alph. l. 6 n. 439.

52 Ad IV. 1. Ad reviviscentiam sacramenti *vivorum*, etsi *inculpabiliter* informe mansit, requiri videtur status gratiae aliunde causatus, i. e. aut contritio, aut attritio cum sacramento, quod nunc suscipitur: solam attritionem sufficere, nulla solida ratio est asserendi.

2. Si quodcunque sacramentum *ex gravi culpa* susipientis informe mansit, certum est, sacrilegium sic commissum fructui sacramenti tandem obstat, donec aut contritione, aut attritione cum alio sacramento (absoluteione) deleatur.

3. Sola igitur attritio non sufficit, ut reviviscat sacramentum insequentibus:

1) si *quodlibet* sacramentum informe fuit propter *sacrilegam* susceptionem;

2) si *post* quodlibet sacramentum informe *mortale* peccatum commissum est;

3) si sacramentum aliquod *vivorum* — excepta, ut videtur, extrema unctione — utcumque informe mansit, etiam inculpabiliter.

§ 3.

De licitae susceptionis conditione externa seu de ministro digno adeundo.

Ad debitam dispositionem ipsam aliquo modo pertinet, ut sacramenta a legitimo et digno ministro petantur. Verum, quum dispositio subjecti *per se* non attingatur, separatim hae de re pauca dicam.

Generalis ratio, cur prohibeamur, quominus ab indigno ministro sacramenta petamus, *cooperatio* est ad hujus indigni ministri peccatum, quod ministrando sacramentum commissurus est, seu *invitatio* ad id, quod ille sine peccato praestiturus non est. — Aliquando *accedere* possunt aliae rationes scandali, periculi.

Indignus autem sacramenti minister aut est propter statum peccati, in quo eum versari scitur, aut propter censuram aliquam ecclesiasticam, v. g. excommunicationem, qua sacramentorum administratio ei interdicitur. Nam de cetero eum legitimam facultatem et jurisdictionem habere, hic supponimus. Porro pro diversis impedimentis ministri diversam normam statuere debemus:

I. Si agitur de sacerdote peccatore *censurâ non ligato*, res, quae ab ipso petitur, si eum sacramenti causa adeo, non illa est, quam sine peccato praestare non possit (— potest nimirum, si vult, perfecta contritione elicita, sibi sacramenti administrationem plene licitam reddere); at verisimiliter praevideatur, eum revera ita acturum non esse.

Quare sine causa quidem non licet ab eo petere; sed si desideranti sacramentum secus incommodum *aliquo modo* notabile oriturum est, neque ipse id leviter fert, v. g. si diutius cariturus est absoluteione, aut S. Eucharistiae usu, sine ullo scrupulo sacerdotem indignum adire, eumque suae conscientiae relinquere potest.

II. Si agitur de sacerdote *censurâ ligato, sed non publice*: nihil mutandum est eorum, quae n. I. dicta sunt. Nam excommunicatus toleratus, si a fidelibus rogatur, per excommunicationem non impeditur, quominus sacramenta administret. Quare solum ratio habenda est status peccati, ex quo, ut dictum est, minister ipse se eripere potest.

III. Si vero de *„vitando“* agitur, vel de sacerdote *publice haeretico vel schismatico*, non solum status peccati, sed ipsa censura obstat, quominus aut sacerdos administrare, aut fideles ab ipso petere possint sacramenta. Illa enim communicatio in sacris graviter prohibetur, *excepto casu necessitatis in mortis articulo*. — Insuper si de sacerdote publice haeretico vel schismatico agitur, habenda est ratio scandali, et proprii periculi eo quod ejusmodi homo facile tentare possit, ut poenitentem ad suam sectam pertrahat, et aliis fidelibus illa cum tali viro communicatio facile videri possit falsae sectae professio.

Quae rationes accessoriae, quas postremo loco tetigi, videntur suo tempore aliquos praesules movisse (ut in perturbatione illa in Germania per antiquo-catholicos vel potius neo-protestantes Vaticanum Concilium respicientes inducta), ut communicationem cum sacerdote neo-protestanti fidelibus etiam in necessitate articuli mortis interdicerent. Ceterum si et scandalum removetur, et periculum perversionis praecavetur (id quod certe fieri potest; imo scandalum cessabit, si fideles dedocentur): susceptio sacramenti per ministerium sacerdotis etiam „vitandi“, alio deficiente, in articulo mortis non debet haberi illicita. Ita ex SS. Pontificum et communi theologorum sententia: cf. S. Alph. l. 6. n. 580, ubi clare dicitur, Innocentium XI praecepisse, non amplius dubitandum esse de veritate affirmativae sententiae (sc. quae docet, licere a sacerdote vitando in illis circumstantiis sacramenta necessaria recipere). Cf. etiam S. Alph. in q. 19 *inter quaest. recentius reformatas*, Suarez *de censur.* disp. 11. sect. 1 n. 14—16.

54 Pro hujus quaestionis dilucidatione non abs re est subjicere responsa quaedam, quae occasione perturbationis Gallicae a Pio VI. datae sunt 28. Maji 1793 (v. Scavini ed. 10 t. IV n. 415):

1. Licitum non esse adire presbyterum juratum (sc. agebatur de sacerdotibus intrusis, qui juramentum in constitutionem civilem cleri Gallicani emiserant) pro sacramento baptismatis, nisi in casu extremae necessitatis, in quo non sit alius valens baptizare.

2. Non posse fideles adire parochum intrusum pro contrahendo matrimonio; unde si non suppetat medium habendi presbyterum catholicum facultatibus opportunis ad hoc instructum, fideles debere contrahere sine praesentia proprii pastoris (coram aliis testibus).

3. Fideles *posse* in articulo vel periculo mortis sacramentum poenitentiae recipere a sacerdotibus juratis et etiam a parochis intrusis, deficiente quovis alio sacerdote catholico.

4. Fidelibus vetitum esse assistere etiam diebus Dominicis et festivis sacrificio Missae aliisque officiis celebratis a presbytero seu parochio jurato, neque licere aliis ejus functionibus interesse, vel ab eo officia ministerii petere, neque officio patrini fungi, si casu intrusus baptismum ministret.

5. Licere sacerdoti catholico non jejuno hostias consecratas a sacerdotibus catholicis consumere, ne in manus veniant intrusi, si aliter reverenter conservari nequeant.

Tandem licere fidelibus genua flectere coram hostiis consecratis ab intrusis; sed ne hujusmodi cultui praestando immiscere se videantur catholici cum schismaticis, curandum iisdem catholicis, ut occasiones declinent occurrus schismaticorum, quum Sacramentum deferant.

Appendix.

Circa sacramentorum susceptionem igitur graviter peccant praecipue:

1. qui scienter suscipiunt sacramenta mortuorum sine attritione aliisque actibus praeviis;
2. qui scienter suscipiunt sacramenta vivorum, antequam restituti fuerint in statum gratiae;
3. qui suscipiunt sacramenta a ministro indigno sine causa excusante plus minusve gravi, prout major minorve est ministri indignitas.

Tractatus II. De Baptismo.

S. Thom. III. q. 66—71 incl., S. Alph. l. 6 n. 94—160, Tambur. *theol. mor.* t. 2 l. 2 etc.; ex recentioribus de iis, quae ad praxim baptismi pertinent, erudite et copiose scripsit Gassner l. c. c. 13.

Caput I.

De essentia et natura Baptismi.

„Primum omnium sacramentorum locum“ — utor verbis Eugenii IV⁵⁵ in *Instructione ad Armenos* — „tenet sanctum baptismum, quod vitae spiritualis janua est: per ipsum enim membra Christi, ac de corpore efficitur Ecclesiae. Et quum per primum hominem mors introierit in universos, nisi ex aqua et Spiritu renascimur, non possumus, ut inquit Veritas, in regnum coelorum introire.“

Brevem definitionem tradit Catech. Rom.: „Baptismus est sacramentum regenerationis per aquam in verbo“, seu: Sacramentum, quo per ablutionem et certa verba homo a peccato mundatur et filius Dei adoptivus evadit. S. Paulus ad Ephes. 5, 26 illum vocat „lavacrum aquae in verbo vitae“ et Tit. 3, 5 „lavacrum regenerationis Spiritus Sancti.“

Quare ut quid sit baptismus intelligatur, explicandum fusius est: 1. quae sit illa gratia seu ille supernaturalis effectus, cujus est signum efficax; 2. quale debeat esse signum, seu quae materia et forma, ut illius gratiae ex Christi institutione evadat efficax.

§ 1.

De gratia et effectu Sacramenti Baptismi.

I. Effectus baptismi brevi hac voce *regenerationis supernaturalis* continetur.

II. Plenius autem hanc regenerationem explicant hi insignes effectus:

1. *Impressio characteris*, quo fit 1) ut baptizatus sit membrum Ecclesiae visibilis et capax reliquorum sacramentorum, quae Christus Ecclesiae suae reliquit; 2) ut baptismus iterari nequeat. Cf. supra Eug. IV et Trid. sess. 7 can. 9.

2. *Deletio peccati* originalis et peccatorum personalium, si qua commissa sunt, per infusionem gratiae sanctificantis et divinam filiationem adoptivam. V. Trid. sess. 5 can. 5 et sess. 6. cap. 4.

3. *Remissio omnis reatus poenae*, etiam temporalis. *Instr. ad Armenos*: „Hujus sacramenti effectus est remissio omnis culpae originalis et actualis, omnis quoque poenae, quae pro ipsa culpa debetur.“ Denzinger *enchir.* n. 591.